

Unntaksmenneske

15 år gammel arrangerte hun den første av de landsomfattende skolestreikene mot invasjonen i Irak. Ikke lenge etter reise hun til Israel på egen hånd for med egne øyne å se hvordan virkeligheten var der. Det finnes noen få sågne mennesker, kanskje én eller to av hundre. Som har noe ekstra. Som gjør noe med deg. Mina er en av dem.

Vi har avtalt å spise sammen på restauranten SüdØst, nederst på Grünerløkka. Hun kommer hastende nedover Trondheimsveien, langlemmet og smilende, med flagrende langt hår, ikledd treningstights og en løs T-skjorte. – Jeg kommer rett fra en kjøretime på motorsykkelen, forklarer hun andpusten. – Derfor antrekket. Hun drar unnskyldende i T-skjorten.

Mina Adampour har siden hun var i tenårene gjort seg bemerket som samfunnsdebattant og aktivist. Hun har vært engasjert i Røde Kors, Utviklingsfondet og FN-sambandet og har deltatt i lokalpolitisk arbeid i Oslo. Fra 2012 har hun vært leder av Ungdom mot rasisme, spaltist i Aftenposten og nylig ble hun styremedlem i Kronprinsparets Fond. Nå er hun inne i sitt siste studieår på medisin ved Universitetet i Oslo. Planen er å være ferdig lege innen neste vinter.

Dannelsesreisen

– Som eksiliraner vokste jeg opp med den oppfatningen at hvis et land var berettiget til kritikk, fikk de det, forteller hun. – En stat som bryter folkeretten, bør møte konstruktiv kritikk fra sine allierte, ikke stiltiende samtykke. Det som fanget min oppmerksomhet rundt konflikten i Midtøsten, var at en av partene, som ble kritisert av den internasjonale domstolen i Haag, var en alliert av Norge. Jeg syntes fremstillingen av okkupasjonen av Palestina var nedbrytende. Så jeg spurte foreldrene mine om jeg kunne få reise dit for å se om det virkelig stemte. Hvis jeg fikk med en venn skulle jeg få lov. Jeg spurte alle vennene mine. Ingen ville være med.

Det så mørkt ut en stund. Til slutt reiste hun av gárde alene, siden noen venner av foreldrene likevel var på en reise i området.

– Hva satt du igjen med etter reisen?

– At fremstillingen av konflikten i norske fagbøker stemte. Den jødisk-polske filosofen og sosiologen Zygmunt Bauman har sagt at holocaust ikke var særegent for tyskerne, det kunne hendt hvor som helst når man institusjonaliserer inhumanitet. Det samme skjer når ledere i Midtøsten undertrykker sin egen befolkning. Derfor må man

undersøke for å forstå. Det er et sentralt element i islam at man skal söke kunnskap. Kunnskap vil lede deg på den rette vei.

– Var du noen gang redd?

– Nei. Det var ubehagelig da dronene suste over oss, men ellers gikk det fint. Flyplasskontrollen var krevende. I og med at jeg reiste alene og mine foreldre var fra Iran, ble det noen timer med utsørring. Til slutt klarte jeg ikke mer og ba dem ringe den norske ambassaden. Ambassadøren ble vekket midt på natten og sa det var uhørt

ordentlig måte. Det var unødvendig å rekke opp hånden under forelesningen, som for øvrig var veldig god.

– Du er ikke redd for å si ifra?

– I mellommenneskelige relasjoner synes jeg det kan være vanskelig. Men ikke ellers.

– Er dette helt intuitivt for deg, eller må du samle mot og krefter?

– Det pleier å gå fint. Kritisk tenkning har vært en sentral del av min oppvekst.

Politiske flyktninger

26-åringen er nest eldst i en søskenflokk på seks. Foreldrene kom fra det nordøstlige Iran.

– Vi landet på Bodø flyplass i 1988, via Karachi i Pakistan, etter å ha blitt tildelt kvoteflyktningstatus av FNs høykommisær for flyktninger. Familien bosatte seg etter hvert i en liten leilighet i Oslo.

Foreldrene snakker flytende persisk, urdu, pashto og dari. De lærte seg raskt norsk og sendte barna i barnehage og på fritidsaktiviteter.

På Grünerløkka skole var Mina en flink og ærgjerrig elev. Hun leste mye og satt gjerne oppe om natten og gjorde lekser, akkompagnert av klassisk musikk. Hun gjorde seg alltid flid med skolearbeidet. «Det var berikende å ha henne som elev,» sier klassestyreren fra videregående. «Hun var en sjeldent elev som stilte store krav, både til seg selv og andre.»

– Når bestemte du deg for å bli lege?

– Da jeg var sju år, skrev jeg det i dagboken. Hvorfor husker jeg ikke. Jeg vet at jeg er glad i mennesker. Husker du den gammeldags legekofferten som alle barn har? Den røde i plast med hvitt kors på lokket. Jeg elsket å leke med utstyret i den.

Under oppveksten var Mina aktiv fotballspiller i Vålerenga, og før det danset hun ballett. Ifølge broren var viljen større enn fotballtalentet. Likevel ville hun aller helst spille med guttene.

– Jeg tenkte han ville si noe sånt, at jeg ikke var noe god, utbryter hun, lett indignert. – Men det skal sies at jeg trolig er den eneste spissen i Vålerengas historie som har klart å score selvmål.

Hun er interessert i fotball. Da Zinedine

«Kunnskap vil lede deg på den rette vei»

å behandle en norsk statsborger på den måten. Jeg gråt ikke, men vel alene inne i heisen utenfor avhørsrommet etter ni timer brast det. I etasjen over kom en eldre israelsk kvinne inn. Hun klemte meg varmt. Det er et godt bilde på at mennesker ikke er representanter for en nasjons utøvende makt- og geopolitikk.

Sammen med en delegasjon fra Arbeiderpartiets fredsforum møtte hun den israelske fredsaktivisten Mordechai Vanunu og broren hans. De satt på en restaurant i Øst-Jerusalem og diskuterte politikk. Vanunu bror kalte konsekvent palestinere «israelske araber», noe Mina reagerte på og betegnet som språklig etnisk rensing. Det hele utviklet seg til en lingvistisk diskusjon mellom de to. Vanunu selv var imponert og mente at 17 år gamle Mina minnet om ham selv.

Åpen og uredd

En av professorene på Medisinsk fakultet sier følgende om Mina: «Hun er en tøff jente, overhodet ikke autoritetstro, i positiv forstand. Hun tenker selv.» Enkelte forelesere kan bli irritert på henne fordi hun spør og graver så mye. Under en forelesning brukte en annen professor konsekvent ordet «neger». Mina gikk frem og sa ifra på tomannshånd.

– Jeg har lært at vi skal si ifra på en

Foto: Kronprinsparets Fond

Mina Adampour

Født i 1987 i Karachi, Pakistan

- Medisinstudent i 12. semester ved Universitetet i Oslo
- Var med på opprettelsen av FNs ungdomspanel i 2005
- Styremedlem i Spire, Utviklingsfondets ungdomsorganisasjon 2003–06
- Styremedlem i Oslo Røde Kors Ungdom 2006–10
- Leder for Ungdom mot rasisme fra 2012
- Styremedlem i Kronprinsparets Fond fra 2014
- Representant FN-sambandet i Nigeria, Danmark, Canada og på Lesja
- Bydelspolitiker i Oslo 2007–10
- Jobber ved Oslo kommunale legevakt og Helsestasjon for ungdom i Asker

Zidane spilte i sitt siste verdensmesterskap for Frankrike i VM-finalen i 2006 og tapte, gråt hun.

Hvordan redde verden?

Da Mina var 16 år, trøppet hun og bestevenninnen Siri Baastø opp hos Oslo Røde Kors. De ville møte flyktninger og være guider for nyankomne, men fikk beskjed om at de var for unge. De spurte om de ikke kunne få vise at de var voksne nok for oppgaven. Etter Siri og Mina ble reglene endret og aldersgrensen nedjustert.

– Hvor fikk du samfunnsengasjementet fra?

– Jeg har sett faren min gråte to ganger – da storesøsteren min giftet seg og så under en reise til Iran da jeg var barn. Landsbyen mamma er fra, Taybat, ligger en time fra Herat i Afghanistan. Der ble pappas bror begravet levende da Sovjet invaderte Afghanistan. Vi besøkte graven, som var en rektaangulær dyp brønn med et glasstak over. Der kunne vi se levninger på bakken – knokler, rester av eiendeler, skinnsko. Ved siden av satt min far på huk og gråt da vi andre sto ved bilen klare til å reise. Det var den type gråt som man kjenner på kroppen en mil unna, en vond, hulkende gråt.

Etter dette har angrepsskrig gjort meg

opprørt – krigføring og det det fører til av ødeleggelsjer på det sivile samfunnet. Da jeg så bilder av sultne afrikanske barn på TV som barn, lurte jeg på hva som måtte til for at mennesker ikke skulle sulte. Du tror at det er på grunn av matmangel. Men forældrene mine snakket om mekanismer som gikk over hodet på meg.

Hun fortsetter: – Så i tenårene begynte jeg å dra til Institutt for fredsforskning (PRIO, Peace Research Institute Oslo) og NUPI (Norsk utenrikspolitisk institutt). Jeg bare satt der sammen med dem som jobbet der, voksne akademikere, og hørte på foredragene deres. *De* måtte vite hva som foregikk. Jeg måtte forstå bildet av sult på samme måte som min fars lidelse. Det var nedslående å lære at Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet (IMF), viktige og kritiserte maktinstitusjoner som skal bidra til utvikling, nektes å ha lederskikkeler fra det asiatiske og afrikanske kontinent.

– Du er over gjennomsnittet engasjert?

– Ja, medgir hun. – Men det sier ingen ting om meg som person. I det store og det hele brukes ofte engasjement i vårt individorienterte samfunn til å fremheve seg selv. Når vi søker turnus, er vi blitt fortalt at verv

og engasjement teller. Da vil jeg heller utfordre dem som ansetter til å ta inn mine dyktige medstudenter til intervju i stedet. Hvis premisset er at man vil gjøre samfunnet bedre, bør det ikke være et personlig gode.

– Er du redd for å bli utbrent?

– Nei. Jeg har tak over hodet, tilgang til rent, kaldt vann og en myk seng. Rundt meg har jeg sett hvordan førstegenerasjonsinnvandrere har satt seg selv og sine behov til side for å gi barna muligheter de ikke hadde. Akkurat som en stor andel av den eldre norske befolkningen.

Man kan mistenke henne for å koketttere. – Du kan jo ikke la være å engasjere deg fordi det er galt å eksponere seg selv, innvender jeg. – Og skal alle gode gjerninger bedømmes ut fra motivet? Din bror mente for øvrig at du skyter altfor lite av deg selv.

– Jeg har en flott familie som gjør det mer enn nok. Og gode venner som fortsatt er venner med meg selv om jeg ser dem altfor sjeldent.

– Har dere kontakt med mange andre eksiliranere?

– Nei, omrent ingen. Men med desto flere pakistanere og somaliere, gjennom de religiøse miljøene. Vi hadde ingen iransk moské, så det ble til at foreldrene våre alternerte mellom Paulus kirke på Grünerløkka, den somaliske moskeen i Lakkegata og den pakistanske på Grønland.

– Da jeg snakket med deg på telefon i forkant av intervjuet, kalte du deg selv «utlending». Hvor er egentlig din identitet?

– Halvveis i Norge og halvveis i Iran kanskje. Jeg skulle gjerne følt meg mer norsk. Jeg er jo ikke født her. Jeg pleier å tulle med at jeg er utlending, fordi det selvsagt også kan være positivt. Man kan ta med seg det beste fra to kulturer.

– Du har engasjert deg i antirasistisk arbeid, nå som leder i Ungdom mot rasisme. Er det på bakgrunn av egne erfaringer?

– Nei, egentlig ikke. Jeg er ingen ledertype, men hvis jeg blir spurt om å påta meg noe, sier jeg sjeldent nei. Det er kanskje ikke den beste egenskapen å ha.

En utsatt posisjon

I løpet av de siste årene er Mina blitt en tydelig politisk stemme i norsk offentlighet. Det har gjort henne utsatt, i likhet med mange andre profilerte kvinner. Hun har mottatt sjikanerende meldinger og trusler om vold og drap. I fjor sommer ble hun slått ned i oppgangen der hun bor og pådro seg hjernerystelse.

– Det har gått greit, bedyrer hun. – Det er mennesker i verden som daglig merker fraværet av en håndhevende politimyndighet. Dette var en enkelthendelse i et svært trygt og stabilt land.

Men opplevelsen har nok gjort henne mer tilbakeholden. Og det finnes enkeltemner hun helst ikke uttaler seg om, saker som hun vet fremkaller aggresjon.

I en kronikk i Aftenposten i fjor skrev Mina om den virkelighetsferne norske kultureliten. Som tror at rasismen i Norge ikke finnes. Jeg må vedkjenne at jeg følte meg truffet.

– Mennesker i alle samfunnslag og sektorer kan leve svært beskyttet, forklarer 26-åringen. – De fleste av mine venner er etniske minoriteter fra Oslo øst eller etniske nordmenn fra Oslo vest. Når man dømmer

«Jeg skulle gjerne følt meg mer norsk»

folk på bakgrunn av etnisitet eller religiøs tilknytning, men også ut fra politisk bakgrunn og bosted, kan man bli overrasket. Noen later til å tro at de med tilhørighet på venstresiden er hyggelige, åpne folk, mens høyrefolk representerer det motsatte. Men det stemmer ikke. Det er litt overraskende å se hvor mange som har sterke meninger om mennesker fra den andre siden. Siv Jensen, som jeg politisk står langt unna, er for eksempel en utrolig ærlig og hyggelig person, sier hun.

– Hvis man har vokst opp i gode kår og ikke har opplevd diskriminering, er man kanskje flinkere til ikke å diskriminere andre. Man er tryggere på seg selv.

Takker Gud og det norske samfunn

– Har du trivdes med medisinstudiene?

– Ja, det har jeg. Den eneste gangen jeg angret var da dekanen sa at vi var kremen av norsk ungdom. Hun nøler litt. – Jeg har likevel en klar mening om at studiet burde stille høyere krav til oss studenter. Men vi har et sterkt fagmiljø i Oslo, med professorer som Per Brodal, Borghild Roald, Anne Spurkland, Arild Njå og Knut Gjesdal, som er gode på å kreve samspill fra studentene og står frem som forbilder på samme tid. Ingenting får en til å trives mer på et langt studium enn inspirerende visere.

– Har du tenkt på hva du skal bli når du blir stor?

– Kardiologi ga meg en fin mestringsfølelse, men helseforskjellene mellom i-land og u-land har gjort noe med ambitionene mine innen yrket i Norge.

– Så du vil jobbe med helse i en større sammenheng?

– Jeg tror ikke det blir gjennom FN eller WHO. Heller lokalt i Iran eller i et av nabolandene. Fordi jeg har bakgrunn derfra og fordi – ja, jeg takker først og fremst Gud, men også det norske samfunnet for alt jeg har fått. Jeg vil veldig gjerne se pasientene i disse landene få tilgang til samme kunnskapsbaserte behandling som vi har i Norge. – Nå jobber du på legevakten i Oslo?

– Ja, det er en svært givende jobb. Høyt tempo. Besluttsomhet og et godt vurderingsgrunnlag gjør at man kommer langt på vei i riktig retning. Noe av det beste er arbeidsmiljøet, i tillegg til den faglige utfordringen. Det går mye i smil, til tross for at det er et krevende sted å jobbe. Man skal lytte spesielt godt på pasientene og deres symptomer. I allmennpraksis, derimot, opplevde jeg at det kunne bli følelsessterilt.

– Hva legger du i det?

– Når vi blir eksponert for x antall kasuser eller sykdommer, er det kanskje vanskelig for oss å kjenne på hvordan det er for enkeltmennesket. For oss er det ett av mange møter med den samme sykdommen, mens for dem det gjelder er møtet unikt. Ta for eksempel et norsk ektepar jeg møtte under et middagsbesøk. De hadde mistet datteren i kreft og ville fortelle meg, som student, at kreftlegen aldri satte seg ned hos henne. Han sto alltid ved sengekanten og så ned på henne når han snakket. Av og til blir distanseringen inkorporert. Jeg vet godt at vi ikke vil at våre familiemedlemmer eller venner skal bli behandlet slik. Hvordan kan vi da som helsepersonell så enkelt gjøre det mot en fremmed?

– Mange tilegner seg nettopp den evnen til å distansere seg. Og kanskje er det i noen situasjoner til og med nødvendig? Hva tenker du om det?

– Jeg tenker at hvis jeg noensinne distanserer meg fra å se situasjonen, kun for et øyeblim, fra pasientens side, da har jeg valgt feil yrke.

Lisbeth Homlong

lisbeth.homlong@hotmail.com
Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo